

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Emilia Unamuno Zamakola

*Eibar, Gipuzkoa
(1915-2009)*

Aurkibidea

Biografia

Eibarko Arraindegi kalean jaio zen. Oso gazterik joan zen Calbetón kalera bizitzera, baina Arraindegi kaleko sentitzen da. Gerrak eraman zuen Arraindegi kalea eta, elkarrizketa egiteko unean, Emilia da kale horretan jaioakoen artean edadetuen. Kaleari buruzko hainbat azalpen eman dizkigu. Aita Soraluzekoa zuen, baina gazterik etorritakoa Eibarrera; ama oso gazterik hil zitzaion. Eskolara udaletxera joan zen doña Petra irakaslearekin, baina denbora gutxian: ez zitzaion gustatzen eta etxean lan asko izaten zuen egiteko (amaren faltan). Familia guztia sozialista zen; anaia nagusiek 1934ko matxinadan hartu zuten parte. Bere senarra gerran zauritu zuten.

Zintak

EIB-030

- **Proiektua:** Eibarko ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Sarasua Aranberri, Asier
- **Data:** 2008-01-12
- **Iraupena:** 50 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Emalea:** Sarasua Aranberri, Asier

Pasarteak

1. Arraindegi kalean jaioa

- **Erref:** EIB-030/002
- **Iraupena:** 0:03:40. **Hasi:** 00:01:10. **Bukatu:** 00:04:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>Arraindegi ("Arraindi") kalean jaio zen. Aita Soraluzetik etorria zen. Bi urterekin Kalbetoi kalera joan ziren bizitzera, etxe handiago batera. Arraindegi kalea nolakoa zen. Iturria, okindegia, tailerrak, Kalixtoren arotzeria,

bainuetxea... Potxotxaneko labaderoa eta beste okindegi bat. Taberna.
Barrenkalean, sastreria. Parean, eliza eta parkea.</p>

Transkripzioa

- Jaixo nitzan Arraindegi kalia.
- Familixia be bertakua zekazun?
- Familixia...
- Aitta eta ama be Arraindegi kalekuak?
- Bai, eeee... aitta txikittan -hain txikittan ez, e- Plaentxiatik etorritakua, baiña Eibarkotzat eken. Arraindegi kalia euki eban taillarra. Ta neuk urten neban handik, etara ninduen, urte bikin Kalbetoira. Etxia handixauagaittik, itxuria, Kalbetoira. Eta gero gerrara arte Kalbetoian.
- Orduan, jaixo Arraindegi kalia, baiña gero...
- Baiña nik neuk bost anai Arraindegi kalekuak ta neu be Arraindegi kalekua urte bira arte. Ta gero Kalbetoira juan giñan etxe handixauagaittik.
- Eta kontauko destazu pixkat zelakua zan Arraindegi kalia?
- Arraindegi kalia? Bai. Arraindegi kalia Kalbetoittik sartzen zan, Tanborreneko itturria esaten jakon, akaso ezagutuko zenduen zeuek be itturri bat, Otxandiano aurrian. Ezagutzen dozu?
- Ez, baiña entzunda bai.
- Tunelpe bat. Handik tunelpetik sartzen zan, ta panaderixa bat eguan, kunbo batekin.
- Hori Birjiñapian?
- Birjiñapian. Ta gero, taillarra. Etxe haundi bat eguan ta taillara. Bi eguazen taillarrak: [Españenakua] ta ez dakit bestia zein zan. Taillar bi. Gero, ya... "ya ibas al"... Arraindi kalera bazindoiazen, Paulomatxiñeneko tenplia eguan, eguan arotzerixia, Kalixtonekua, eguan beste panaderixa bat, gero Anituanekua bizi ziran etxe bat, gero baiñuetxia. Gero eskillara batzuekin errekia eta Ugaldeneko panaderixia. Eta gero gu bizi giñan etxia. Atzera eguan beste paso estutxu bat, Potxotxaneko labaderua esaten jakon.
- Errekara?
- Eta han zan Okatxikiñeko panaderixia. Han zan panaderixia. Gero Salgadonekuak.
- Dendia edo tabernia edo...?
- Tabernia. Ta urtetzen zan Barrenkalera.
- Barrenkaleko goikaldera?
- Barrenkalera urtetzen zan. Eta Barrenkalia... peoria ekan... sastrerixia eguan zerekua... "ese... corredor era pues el padre"?
- Bolunburu ez?
- "Peluquería también había, pero"... eguan... [Juventino] sastreria. Sastrerixia. Baiña peoria ekan etxiak Arraindegi kaletik, Arraindegi kaletik ekan. Ta "allí termina". "Luego, al otro, en frente, la iglesia", parke bat, parke bat zortzi bat arbolakin. Eta Arraindegi kalia horixen zan dana.

2. Kaleko ospakizuna

- **Erref:** EIB-030/003
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 00:04:50. **Bukatu:** 00:05:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

Arraindegi kalea desagertu egin zen, baina ospatu egiten dute. Batasuna zegoen, anaitasuna.

3. Bainuetxea

- **Erref:** EIB-030/004
- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 00:05:59. **Bukatu:** 00:08:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:

<p>Laua zen Arraindegi kalea. Bainuetxea zegoen. Ur beroa egongo zen... etxeetan ez. Errekan igeri egiten zuen jendeak. Bainuetxera ez ziren asko joango, ordaindu egin behar zen. Garbitasuna. Labaderoa.</p>

Transkripzioa

- Bainuetxia esan dozu zeuala?
- Bai.
- Hori ze zeuan barrenian? Arraindegi kale...?
- Ez, laua zan Arraindi kale, laua zan.
- Lau-laua zan?
- Laua zan. Arraindegi kalia laua zan. Kentzen eban zati bat Barrenkaliari aldapia kentzen etsan, baiña laua zan, Arraindegi kalia laua zan.
- Eta bainuetxia zeuan...?
- Lauan.
- Baiña erreka onduan edo?
- Erreka onduan, erreka onduan.
- Eta zelakua zan bainuetxia edo zelan funtzionatzen zeban harek?
- Ni umia nitzan, ni txikixa nitzan, baiña jaboia ta ura ta labauak egongo zian ta... ur berua eta ur hotza ta. Ur berua orduan... ur berua egotia zan...
- Etxietan ez zeuan?
- Ez ba!
- Etxietan gero?
- Etxietan gero, gero, gero!
- Eta jendia, orduan, zapatu-domeketan dutxatzera...
- Jentia igerixan, danian erreka euan Eibarren, ta igerixan.
- Baiña garbitzera-eta baiñuetxera?
- Gitxi juango zian, e? Gitxi juango zian, ha be pagau in bihako zan ta. Ni txikixa nitzan orduan ,baiña... Ke ba, igerixan.
- Errekan garbitzen zan jendia?
- Eta , ostian, etxian, etxian. Oin beste... oin inpreszindiblia da baiñua, ta orduan ez.
- Garbittu bat emon ta...
- Bai, bai. Baiña jente jatorra ta jente anaitasun haundikua
- Esan dozu labadero batera be bazeualala, ezta?
- Labadero batera, bai, laua, laua, bai. Apellanizak eta horrek dia hantxe jaixuak, hantxe labadero onduan. Apellanizak.
- Eta labaderua ze zeuan Ariatza parian edo?
- Ariatzara urtetzen zan, Ariatzara urtetzen zan.

4. Labaderoak

- **Erref:** EIB-030/005
- **Iraupena:** 0:02:32. **Hasi:** 00:08:03. **Bukatu:** 00:10:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:

<p>Labaderoa. "Mekanikoak" ere garbitzen ziren. Aste ingelesik ez zegoen. Jostetik bueltan, arropak etxean beratzen jarri eta buru gainean garbitzera. Gero, pasiatzera. Gutxirekin konformatzen ziren. Arrate hotelean zegoen labaderoa. Asko ziren labadero publikoak. Mahai modukoak zeuden, harrian jo. Beharrezkoa zen. Tintoreria.</p>

5. Paseatu, josi eta dantza

- **Erref:** EIB-030/006
- **Iraupena:** 0:02:06. **Hasi:** 00:10:35. **Bukatu:** 00:12:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Kultura » Musika
- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)

Laburpena:

<p>Paseora asko joaten ziren; tailerretan ez zebilen andre askorik, gerra aurretik. Egunero jostera joaten zen arratsaldetan. Bergarara joaten zen udan. Untzagan eguenetan eta domeketan musika egoten zen, gauean. Jende asko joaten zen Bergaratik eta Durangotik. Neska asko ezkondu ziren kanpokoekin.</p>

Transkripzioa

- Eta, bestela, esan dozu zapatu arratsalde eta domeketan pasiora?
- Pasiora asko. Pasiora... Orduan taillarrera ez zan juaten andrazkorik, ez zan juaten; gerra ostian zan taillarrera hasi zana jentia, gerra ostian taillarrera.
- Eta zuek gazte-denporan, 16-18 urtekin eta, ze eitten zenduen? Zapatu-domeketan ze eitten zenduen?
- Jostera, egunero jostera arratsaldetan. Ni neu egunero jostera arratsaldetan.
- Eta jai zanian?
- Jai zanian ba "a lo que llegaba".
- Bailerik-eta egongo zan?
- E?
- Baiiak-eta izango ziran, ez?
- Ba... Debara-ta udia zanian, eta... Bueno, bai, gazte-denporia bastante politta pasau neban nik.
- Eta Untzagan dantzak eta?
- Honbre! a bai, eguena eta domekan.

- Eguenetan be bai, e?
 - Eguenetan musikia egoten zan.
 - Arratsaldian?
 - Gabian.
 - Gabian?
 - Gabian. Eguen gabian musikia ta domekan be gabian.
 - Eta jende asko juaten zan?
 - Asko. Ta Durango ta Bergara ta etorten ziran Eibarrera. Eibar... Eibar izan zan kapitala.
 - Bai, e?
 - Buuu... Eibar kapitala. Eibartik Durangora ta Bergarara ta, jende... "chicas muy seleccionadas" juan zian.
 - A bai? Bergaratik etorri eta hara ezkondu neskak?
 - Bai, bai, bai. Bergarako mutillak neska zerak asko eruan zittuen. Durangora be bai ta Bergarara be bai.
 - Famia zekazuen?
 - E?
 - Famia Eibarko neskak?
 - Uuu...!, "Eibar era Eibar, Eibar era mucho, Y a la tarde hacia Kalamua y hacia Arrate se iba mucho".

6. Mendizaletasuna

- **Erref:** EIB-030/007
- **Iraupena:** 0:01:01. **Hasi:** 00:12:41. **Bukatu:** 00:13:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Mendizaletasuna

Laburpena:

Mendira asko joaten ziren. Club Deportiboko txangoak, Aizkorrira eta. Kalamuako refujioa. Santakrutzeko idazkuna.

7. Errepublika etorri zenean

- **Erref:** EIB-030/008
- **Iraupena:** 0:04:38. **Hasi:** 00:13:42. **Bukatu:** 00:18:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Politika » Gerra aurea » 1931-1936: II. Errepublika
- Politika » Jarrera politikoak » Sozialistak
- Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak

Laburpena:

Apirilaren 4an gauean hasi zen zalaparta, Guardia Zibilaren kuartelean. Zabalburutik etorri ziren, hura bonbardatzera. Batek izan zuen istripua. Iraultza. Apirilaren 14an Untzagan zegoen, Errepublika aldarrikatu zutenean. Goizean goiz. Letreroa eta erregearen koadroa nola kendu zituzten. Egun bat lehenago, Eibarren. Kalejira egin zuten denek. Sozialistak eta nazionalistak.

8. Urriko iraultzako presoak

- **Erref:** EIB-030/010
- **Iraupena:** 0:01:26. **Hasi:** 00:18:45. **Bukatu:** 00:20:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Politika » Gerra aurea » 1931-1936: II. Errepublika
- Politika » Jarrera politikoak » Sozialistak

Laburpena:

1934ko urriko matxinada zela eta, Eibarko gizon asko sartu zituzten preso, Iruñean. Askatu zituztenekoa. Indalecio Prieto zegoen zain. Sozialistak. Balkoitik ikusten zituen ospakizun denak.

9. Matxinada garaian hildakoak

- **Erref:** EIB-030/012
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:20:57. **Bukatu:** 00:22:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
- Politika » Gerra aurea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:

<p>Matxinadan, asaltoko guardiak bi mutil hil zituzten, Armeria eskolan borrokan ari zirela, teilatutik. Larrañaga nola hil zuten, ezin-ikusiren batengatik.</p>

10. Eskola

- **Erref:** EIB-030/013
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:22:12. **Bukatu:** 00:23:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

<p>Eskolan doña Petrarekin ibili zen, udaletxean. Frontoi zaharrean (mutilena) eta alhondigan ere eskolak. Doña Klara, doña Consuelo. Ez zitzaion gustatzen ikastea.</p>

11. Herritarrak eta politika

- **Erref:** EIB-030/016
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:24:22. **Bukatu:** 00:25:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:

Politikan parte hartzen zuten herritarrek. Arabara joaten ziren erdara ikastera, ez zekitelako, soldadu joan aurretik. Gerra garaian espabilatu ziren pixka bat. Musutruk zebilen jendea politikan.

12. Urriko matxinada

- **Erref:** EIB-030/018
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:26:52. **Bukatu:** 00:29:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:

Urriko matxinadako kontuak. Kalbetoira zuten balkoia, baina atzean berriketan egoten ziren. Bonba bat bota zuten Kalbetoian. Guardia zibil mordoa joan ziren ganbara begiratzera. Armak zeuden ezkutatuta, eta estutasuna.

13. Gerra hasi zenean

- **Erref:** EIB-030/020
- **Iraupena:** 0:03:54. **Hasi:** 00:29:48. **Bukatu:** 00:33:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra

Laburpena:

<p>Gerrako lehen bonbardaketak. Donostiatik zetorren jendea, babes bila. Anaiak Plaentxin (Soraluze) egiten zuen urte erdi. Barakaldora joan ziren, bizilagunarekin; anaiak urrian kartzelan egon zenean egindako lagun baten etxera joan ziren. Villaverde de Turciosera gero. 103 batailoia zegoen han. Senarraren berriak.</p>

14. Senarra preso

- **Erref:** EIB-030/022
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 00:34:27. **Bukatu:** 00:35:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra

Laburpena:

Villaverde de Turciosetik Santanderrera joan ziren. Koinatak egunkarian bila ari zirela jarrita, senarraren berri jakin zuten. Torrelavegan zegoen preso; astean hirutan joaten zen bisitan.

15. Santander erori zenean

- **Erref:** EIB-030/023
- **Iraupena:** 0:04:30. **Hasi:** 00:35:30. **Bukatu:** 00:40:00

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Hegazkinak, kanoikadak, tankeak... Santanderren, erori zenean. Itsasontzirako ilara egiten egon ziren, Donostiara joateko. Zilarrezko sei hogei duroko zituzten. Aitak duro bat eman zion Eibarko gizon bati, eta handik 4-5 urtera bueltatu zion hark.

16. Buelta Eibarrera

- **Erref:** EIB-030/024
- **Iraupena:** 0:03:15. **Hasi:** 00:40:00. **Bukatu:** 00:43:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Santanderren eroritakoei zer kenduko zebilen jendea. Inazio Anaitua aitaren laguna zen. Eibarrera sartzeko sinadura behar zen. Trenean joan ziren. Donostiako geltokian igaro zuten gau osoa.

17. Bueltan, etxerik ez

- **Erref:** EIB-030/025
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 00:43:15. **Bukatu:** 00:45:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera

Laburpena:

Eibarrera bueltan, etxerik ez zuten: Kalbetoi kaleko etxea, errekiatuta. Familia baten etxera joan ziren. Lana topatu zuen; ez zen zaila, gizonik ez zegoelako.

18. Barrenkale, laua?

- **Erref:** EIB-030/027
- **Iraupena:** 0:00:33. **Hasi:** 00:45:40. **Bukatu:** 00:46:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

<p>Bi lagun Santa Agedan elkartu ziren, eroetxean. Gerraren ondorioz, Barrenkale laua geratu zela esan zion bata, eta besteak sinestu ez.</p>

19. Santander erori zenean II

- **Erref:** EIB-030/029
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 00:47:17. **Bukatu:** 00:48:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Oroitzapen tristeena, Santander erori zenekoa.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-01-18

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com